

Chào vùng đất cao nguyên

Võ Hồng - Vùng trời thơ ấu

Chín tháng Mười một. Tôi bước xuống xe đồ Minh Tân. Không khí mát lạnh làm đầu óc tôi lâng lâng ngây ngất. Dưới chân tôi vẫn là màu đen quen thuộc của nhựa đường của mỗi thành phố, nhưng tôi biết chắc rằng ở dưới tầng sâu là những lớp đất đỏ đặc biệt của miền Cao Nguyên. Đất ẩm ướt nuôi dưỡng những rừng ngo dày, những đám dương xỉ chẳng chặt, đất nhu hiền đỏ bắt đầu từ hôm nay bảo bọc tôi. Địa rau làm xanh mát bàn ăn, những trái cam trái mận màu vàng, lọ thủy cúc làm rực rỡ căn phòng, thậm chí ly nước lọc trong suốt mà tôi sẽ uống một hơi dài... đều là sản phẩm của đất. Thân ái chào vùng đất Cao Nguyên ! Xin cảm tạ sự chở che kín đáo lặng lẽ.

Lần đầu tiên tôi đến Đà Lạt là lúc tôi được bảy tháng. Má tôi bồng trên tay. Lần này tôi đến Đà Lạt với thể căn cước bỏ kỹ trong xác và cái va-li nặng cứ chực tràn xuống. Thời gian vù qua một thoáng thật mau.

Tôi vừa đậu xong Tú tài, mùa hè 72. Khi thi thì mong đậu, đậu xong cảm thấy buồn. Thương ngôi trường nơi tôi cho trôi qua mười hai năm lặng lẽ vô tư. Mỗi ngày khi tôi cặm cùi trong phòng học trên trang sách thì ngoài sân trường những cây phi lao cao vút rầm rì tâm sự với nhau trên tầng trời cao. Những thân xoài lá xanh dày mang sức sống tràn trề đang khoe mình với bồn cỏ xanh trải rộng quanh chân. Sóng gần chúng hàng ngày trong suốt mười hai năm, những cây cối đó trở thành những người bạn có xúc cảm, có tri giác. Xa các người, tôi buồn lắm, biết không ?

Tôi đã đến thăm trường vào một ngày cuối mùa Hè. Các lớp đóng cửa, sân trường vắng hoe. Tôi im lặng bước, nhón gót đi khẽ, sợ không dám khuấy động giấc ngủ bình yên của những tỉnh vật. Tôi mừng tượng thấy lại tôi, con bé sáu tuổi, xách cái cặp bỏ đầy sách và vở và bút và bảng đá thật nặng, cái cặp cứ kéo trĩu xuống, đập lên đôi chân mảnh của tôi khiến tôi phải ngả người sang bên trái một chút để giữ thăng bằng. Con bé mặc cái áo đầm trắng điểm lấm lấm những chấm nhỏ màu xanh nhạt, đầu đội mũ ka ki trắng rộng vành và chân mang giày da trắng. Con bé đi tới lớp bằng xích-lô, ngồi chen chúc với hai đứa khác. Chúng ngồi không yên, nói chuyện rình rả hoặc la ó luôn miệng khiến bác xích-lô vui lây, bỗng có hôm con mình nhón gót đạp đua với các xe khác. Lũ nhỏ đứng bật hẳn dậy, vỗ tay dậm chân, cổ võ ồn ào... Con bé có những đứa bạn thân như Khánh Trang, như Huyền Châu. Lắm bữa sốt ruột giục bác xích-lô đạp nhanh để tới mét với con Huyền Châu rằng cây mận nhà mình đã lấm tẩm nở hoa, khoe với con Khánh Trang rằng chiều qua mình mới đi cắt tóc và tắm bằng nước nóng... Con bé khi vào lớp và ra lớp đều hối hả sắp hàng, luôn luôn vội vã, luôn luôn háo hức, muốn đọc, muốn viết, muốn nghe, muốn trả lời, bước qua khỏi cổng là xách cặp chạy thộn vào học bàn, bước ra khỏi hiên là xách cặp chạy vù ra cổng. Con bé hoạt động, luôn luôn táy máy chân tay như một con chó nhỏ.

Buổi xế chiều hôm nay đây, tôi đứng một mình nhìn hành lang heo hút để tưởng nhớ hình dáng của con bé ấy. Nó không còn nữa, nó chỉ thấp thoáng hiện diện lặng lẽ trong óc tôi thôi, bởi nó chỉ là hình bóng của tôi, mười hai năm trước.

Đúng vậy, nó chỉ thấp thoáng hiện diện trong óc tôi. Hiện diện rõ ràng hơn phải là trong óc Ba tôi, với từng chi tiết của cử động, của lời nói tiếng cười, bởi nhiều lần Ba tôi đưa tôi đến trường, tôi na cái cặp nặng trĩu đi vào mãi cuối hàng hiên rồi mà quay lại vẫn thấy Ba tôi còn đứng yên đó dõi mắt trông theo. Tôi mỉm cười và Ba trả lời lại cũng bằng nụ cười. Hoặc có lần Ba tôi đến trường đón, từ trong lớp tôi đã thấy Ba đứng ở cổng nhìn vào. Rồi khi chuông rung tôi xách cặp chạy ra đứng sắp hàng cạnh con Cẩm Thúy, rồi khi chúng tôi ngay ngắn và trật tự bước tới, rồi khi đi quá hành lang chúng tôi được phép bỏ hàng ngũ chạy như điên ra cổng trường, tôi thấy Ba tôi chong mắt nhìn. Tia mắt dịu dàng như của một người mẹ.

Như vậy thì chắc chắn là Ba tôi đã nhìn thấy nó rõ ràng và trọn vẹn hơn tôi. Và khi thời gian

lặng lẽ trôi tới để đẩy lùi nó mỗi ngày mỗi xa lại đằng sau thì người yêu thương nó hơn hết, trân trọng nâng niu nó hơn hết đúng là Ba tôi vậy.

Về phần tôi thì tôi không chối cãi rằng tôi không yêu cái tôi hiện tại cho bằng yêu nó. Tôi hôm nay đã có vấn đề để suy nghĩ, để cân nhắc. Chứ nó thì hồn nhiên tươi tỉnh, gặp cái gì cũng vui cũng thích, thích hát thích vẽ, thích bơi lội, thích ăn bánh kem, thích coi xi-nê, thích nghe chị Trúc kể chuyện ma, thích rượt nhau chạy trong sân, thích bế con gà, thích mân mê một đóa hoa trong chậu. Thật giống một con chó nhỏ. Con chó nhỏ cũng thích nhảy thích chạy, thích nằm ngửa ra nhay quai guốc, thích châu mỏ mà sủa bá láp vào một cái miệng hũ đen ngòm.

Phải, hôm nay đã có vấn đề để phải suy nghĩ. Đổ xong tú tài, mọi người học sinh đều bị đặt trước ngã rẽ đường. Chọn đi ngã nào ? Ngã nào cũng lắm người đi, dư ổi người đi, kèn cựa nhau mà đi. Thi vào Dược, bảy ngàn lấy đồ hai trăm. Mà học xong cho trọn bốn năm, thi đỗ ra, cho thuê cái bằng chỉ được hai mươi ngàn đồng mỗi tháng, không hơn một người đàn bà bán thuốc lá lẻ. Thi vào Phú Thọ thì nghe nói phải chịu khó chạy hàng triệu bạc. Học văn khoa, Luật khoa thì giảng đường chật, không có chỗ mà ngồi. Còn Nông lâm súc, Quốc gia hành chánh, Y khoa, Kiến trúc, Đại học khoa học, Đại học sư phạm... Không nơi nào ra một dấu hiệu thân ái để người học sinh vui vẻ vẫy tay chào mà hăm hở bước thẳng tới.

Con Chương thi vào Nông lâm súc. Lũ bạn đùa rằng nó sẽ đi chăn bò và lên núi đốn cây. Con Nguyệt muốn vào Y khoa, Nó nói:

- Ba tao chấm số Tử vi nói có cái Sao gì đó chiếu vào cái Cung gì đó của số mạng tao. Nên ông hy vọng rằng tao học được Y khoa.

Cách đây ba năm, Nguyệt nó đã mét rắng trong số Tử vi của chị nó cũng có cái Sao gì gì đó chiếu vào cái Cung gì gì đó của chị nó, - Ba nó bảo vậy - và Ba nó hy vọng là chị nó sẽ thành bác sĩ. Nhưng rồi sau ba năm trèo lên trượt xuống, vật lộn túi bụi với mấy cái chứng chỉ Lý Hoá Nhiên, Hoá vô cơ, Hoá hữu cơ, Mô ta ... vân vân, cuối cùng chị nó đi làm kế toán cho Nam Đô Ngân hàng. Con Minh Hà có vẻ tự tin hơn hết:

- Tao học văn khoa. Tao yêu tư tưởng. Tư tưởng làm lớn con người.

Tôi định học ở Đà Lạt một năm rồi sẽ xuống Sài Gòn. Giá có thể được học một năm ở Đại học Huế nữa thì tuyệt. Đi nhiều nơi, ở nhiều miền, nghe nhiều giọng nói để thêm yêu thương quê hương và đồng bào mình. Thêm tin tưởng ở năng lực của dân tộc mình.

Nghe tôi chọn Đại học Đà Lạt, hầu hết người nào cũng hỏi lại tôi thật nhanh như một phản xạ :

- Học Chính trị kinh doanh hả ?.

Làm như Đại học Đà Lạt chỉ có ngành học đó.

Tùng Hoa cùng chọn Đà Lạt như tôi. Hai đứa chơi với nhau, hai gia đình quen nhau và những hôm Ba tôi bận không đến trường để đón tôi được thì tôi đi luôn theo xe của ba má Tùng Hoa đến đón nó. Tôi phải xa cách Thanh Thuận, con bạn thân của tôi suốt tám năm trời bởi chúng nó chọn Đại học Sài Gòn. Qua khỏi năm chót của bậc Trung học, chúng tôi thật giống một bầy chim nhỏ tan tác bay mỗi đứa một phương.

- Những con đường ở Đà Lạt cũng biết suy tư.

Ba tôi có lần nói như vậy. Tôi tự hẹn hôm nào thông thả sẽ đi rất chậm rãi để tìm xem chúng nó suy tư như thế nào. Và con đường nào có đáng suy tư nhiều hơn hết ?

Những ngày đầu tôi với Tùng Hoa còn phải bận lo tìm nhà trọ. Nhiều căn phòng có treo bảng "Cho sinh viên thuê" làm Tùng Hoa và tôi muốn cười rũ ra, mặc dù đứa nào cũng mỗi chân muốn chết. Hầy tưởng tượng đi, một diện tích ba thước nhân với ba thước, mái tôn lạnh lẽo trên đầu. Vách bằng ván thùng gỡ ra đóng lại. Sân xi-măng đen âm ẩm. Tường tượng thêm rằng có một cánh tay lực sĩ nào đó đâm tung một quả thoi sơn và cái khối vách gỗ ván thông sẽ

tung bay là tả, những tấm tôn sẽ vắng tuốt ra xa và hai kẻ *lưu trú sinh viên* là Tùng Hoa và tôi sẽ nằm trong giường mà nhìn thấy trăng sao.

Nhưng bà chủ nhà trang trọng :

- Vâng, có căn phòng cho sinh viên thuê đấy ạ... Chúng tôi phải giữ lại cho họ đó... Chết chết, đâu có dám cho ai khác thuê ? Bao nhiêu các anh các chị cứ đến mãi, hỏi mãi. Mà chịu. Đành phải từ chối... Vâng, vâng, thì cũng có hơi bé một tí, thế nhưng khi ở thì lại rộng chán. Tha hồ tiếp bạn bè . . . Vâng. ... Vâng. . . Tiếp khách thì đẹp . . . Đây, đây... Hai cô dừng lại tôi bảo này ! Nếu hai cô thích quá thì tôi cũng nể nang mà cho hai cô thuê đó.

Hai đứa sợ quá, muốn chạy luôn. Phải làm bộ không nghe, và rảo bước.

Hôm nay thì chúng tôi đã có một chỗ trọ ấm, yên và đẹp. Có lối đi rải sỏi và có bồn hoa nở đầy hoa kim châm màu vàng, hoa tử dương màu thiên thanh. Có những thân mi-mô-za lá sáng rực ánh kim khí. Có những gốc anh đào đứng khiêm tốn khi thời tiết chưa sang Xuân. Và đặc biệt là có Tùng Hoa dịu dàng làm những buổi sáng thức dậy thêm ấm áp, làm những đêm mưa dầm tí tách đỡ cô đơn.

Mùa Hè 1972 gia đình tôi bị xé đều ra làm bốn mảnh. Chị tôi ở một thành phố. Anh tôi ở một thành phố khác. Tôi ở một thành phố thứ ba. Ba tôi ở lại thành phố cũ. Như con ốc-mượn-hồn thò mình ra khỏi vỏ, ngo ngoe những chân mảnh, tâm hồn mỗi người chúng tôi vươn ra những cánh tay dài, thật dài để lần lượt rơi vào ba người thân yêu của mình ở ba thành phố.

Sáng hôm lên đường tôi cùng ngồi ăn bữa điểm tâm tạm biệt với Ba tôi trước khi ra xe. Ba đẩy bát phở về phía tôi:

- Con ăn đi kéo nguội.

Ba đặt luôn một ổ bánh mì dài trước mặt.

- Gắng ăn thêm một mẫu bánh mì nữa.

Tôi la lên :

- Ăn gì nổi ?

La lên là để dẫn xuống nỗi xúc động.

- Hồi xưa Ba ở trọ học. Mỗi lần nghỉ lễ đi về thăm nhà là ông chủ trọ bắt dậy thật sớm để đủ thì giờ ngồi ăn cơm cho no. Ông nói: "Có hột ngọc trong bụng cho nó cần gió cần mây"

Thế là đủ ba lần Ba tôi kể câu chuyện *hột ngọc*. Lần đầu tiên khi chị tôi đóng vai chính trong bữa ăn buồn. Lần thứ hai là anh tôi. Bây giờ đến phiên tôi.

Tôi thấy no không muốn ăn khi nghĩ rằng lát nữa cái ghế tôi ngồi sẽ trống. Nó sẽ bị bỏ trống nhiều ngày. Sớm nhất là Tết tôi mới được về thăm nhà, được ngồi nơi cái ghế cũ, cạnh Ba tôi.

Tôi lén đưa mắt nhìn Ba. Ba mặc bộ py-ja-ma Tetron có đường sọc xanh nhỏ do chị tôi tự tay cắt may hôm Hè, chị về nghỉ Hè. Đó là bộ py-ja-ma được cắt may đẹp nhất do từ bàn tay chị. Mọi thứ quần từ cái sơ-mi cho tới cái quần, chị đều may mò tự nghĩ ra, đo, vẽ, cắt, may... không học thầy, và cứ coi dây py-ja-ma của Ba tôi ở tủ áo là biết tiến trình về *Y khoa*, - khoa may áo, - của chị. Đáng thương nhất là cái sơ-mi ngắn tay bằng hàng ni-lông màu xám mặc ở nhà, chị cắt may hồi mới khai tâm thiếu kinh nghiệm nên cái cổ áo chật quá không cài khuy được và vải lót đặt vụng làm nó cứ thích cong lại. Đề mạnh bàn ủi, nó cũng nhất quyết cong lại. Vậy mà Ba tôi vẫn cứ mặc một cách thản nhiên, bình tĩnh và đầy vẻ tin tưởng. Tôi và anh tôi thì nhất định không được vậy đâu, nên chị chưa bao giờ dám đem hai đứa tôi ra làm thí nghiệm.

Giờ này ngồi gọi nhớ cái hình ảnh lần đầu tiên Ba tôi mặc chiếc áo sơ-mi cắt may vụng đó, tôi bật cười thành tiếng không giữ được. Thật là vô duyên. Vì rằng đôi mắt tôi vẫn còn ướt khi, lúc này, nghĩ đến cái hoàn cảnh của gia đình tôi bị cắt ra làm bốn mảnh, đặt ở bốn thành phố khác nhau mà lòng xúc động khôn cầm.